

Alleujar [fi S. XIII]: «per aytals remembraments fugen temptacions e són *aleuñats* treballs», «atrobà en la carrera gran re de romeus qui anaven a Sent Jacme e --- ell los recomptava exemplis e bones paraules --- e tant era lo plaer que los romeus havien que --- foren molts hòmens qui prengueren aquell ofici, per ço que *aleuñasen* als romeus lur camí ---», Llull (*Blanquerna*, NCl. I, 192.15; II, 219.19); ¹ «Jh. Xr. --- *alleuge* misericordiosament les penes per los nostres pecats merescudes», capítols de la Confraria d'Assaonadors de València, 1392 (*CoDoACA* XL, 366); del ll. tardà ADLEVIARE, que apareix de primer en la Vulgata («*adleviabant* navem, jactantes triticum in mare», *Actes dels Apòstols* V, 38), i no tan sovint LEVIARE («*leviare* infirmitatem», *Vita Sancti Leobini*, 18, *ALLG* III, 258).

Deriv. vulgar de LEVIS ja documentat llavors, doncs, tant en el sentit de 'alleujar d'un mal' com en el d'alleugerir d'una càrrega, descarregar'; el qual ha donat el cast. *aliviar*, oc. ant. *aleujar*, fr. *alléger* (fr. ant. *aligier* > cast. i port. *alijar* 'descarregar una nau') i formes anàlogues en quasi tots els parlars romànics; l'acc. paràbola a la manllevada del fr. ant. pel cast. i port., es troba també des dels orígens nostres: «tot leyn que --- no pusca entrar al Grau per lo càrrec que té tro sia *aleujat*, lo senyor del leyn o ls mercaders logaran barca o barques per *aleujar* lo leyn», *CostTort.* (Ol., 456). Després de l'Edat Mitjana el mot caigué en progressiva decadència, que acabà per ser total gairebé pertot (CRos registra, però, 'alleujar, aliviar, aligerar', p. 259) sense que pogués reemplaçar-lo bé el castellanisme *aliviar*, que no va arribar a pendre gaire arrel popular; des de c. 1920 *alleujar* ha estat restaurat per la llengua literària, i el seu palpable enllaç amb *lleu*, *lleuger* i *alleugerir* fa que hagi guanyat camí, sobretot en els cercles instruits, i que a desgrat de l'artificial crisi pel genocidi frustrat, 1940-70, tot faci esperar que tornarà a ser d'ús general.

Alleujament, que ja trobem cap a la fi del segle XIV en Pere Marc, el pare d'Ausiàs Marc. Escriví Pere: «De gran error mou a tot cristià / que per Infern Peradís vulla vendre / --- / que tart o breu chascú sap que morrà, / e si 'n peccat mortal és l'arma presa, / lo foc d'infern és son *alleujamén*, / e Peradís hauran joyosamén / cels qui deçà fan de virtutz empresa» (amb var. *elaujamén* en el Canç. Univ. Sarag., 48; *alleuj-* o *alauñ-* en els altres dos mss., Pagès, *Cobles de J., P. i A. March*, 60, v. 54): el significat pot participar de l'acc. 'depuració', i la de 'sojorn' (deguda a la confusió paronímica amb *alotjar* que comentaré a LLOTJA), més aviat tirant cap aquest. De tota manera el mot tingué aplicació a idees religioses, amb el sentit de 'atenuació de mal', en el qual degué viure a Men. abans (potser ara encara): «porte'm l'ànima a la bona fi: / de los vius *alleujament*, / de los mals convertiment» en una poesia piadosa (Camps Merc., *Folk.* I, 33); *alleujada*; *alleujador*; *alleujança*.

LLEVAR, del ll. LĒVĀRE 'alleujar', 'aixecar', 'deslliurar' [orígens de l'idioma], i en totes les accs. d'aquest verb cabdal de la llengua, i comú a totes les llengües romàniques, si bé discrepant en part en la preferència

que donaren entre els seus significats.

Ja, en el S. XII, en un doc. del Vallespir, mig català, mig disfressat de llatí i referent a la llevada o acte de cobrar o llevar taxes (*tascas*: cosa encomanada a un *tascarius*); l'abat d'Arles dóna a un Bertran de Buada un feu a Costoja, especificant donacions; entre moltes: «unam migeram de blad de braççage, et unam *levadam* de porc --- borda Laurencii de Manso, quan tenet per Sctam. Mariam de *Custogia*, dabit mançar soli tascario quando *levavit* aream» (pergamí de 1168, RLR III, 290.11, 290.15); el mateix sentit en «pren en G. de Ribes al graner de Queralbs --- 2 quartals de segle --- e *leva* lo balle seu, per mençar, una migera de froment per cascun mes, aytant quant trigen los blatz a *levar*, e tres diners per casquí dia que *leven*, per companaçe», doc. de la vall de Ribes, c. 1293 (RLR IV, 55).

També 'emportar-se', però ara violentament: «B<ernad> Ot, veger del Còmite *levà* de els Puçals 18 vacas, e nafrà un hòmine ---; B<ernad> Ot Aqua-Tepida cavalcà, e *levà* la preda, e hac-ne 200 sols.», doc. confentí, d'Aiguatèbia, princ. S. XIII (PPujol, *Doc. Vg. Urg.*, 7.1, 7.6). També amb noció d'endur-se cosa de cost: «lo çellerer conse<lt>là a l'abat --- que destruyren l'estudi --- per la gran messiò que *levava* l'estudi», Llull (*Blanq.*, NCl. I, 293.2).

'Pendre, treure, endur-se d'alguí': «en aquella vall avia una cova, en la qual un pastor tenia amagada una fembra, la qual avia *levada* a son marit e ab la qual peccava», Llull (*Blanq.*, NCl. II, 64, 27); «esporgar los arbres --- *llevar* los nus: enodare --- la lenya que *lleven* dels arbres: hoc reseghmen», OPou.

L'aplicació més freqüent és a la roba i particularment a les peces de vestir que sobresurten: «*llevar-se* lo barret: aperto capite ---», Onofre Pou (*Thesaurus Puerilis*, 167). Ús que, sense desaparèixer, s'ha debilitat bastant en el Princ., amb tendència a confondre en un mateix ús *llevar* i *treure*, tendència malaguanyada com totes les que tiren a abolir distincions lingüístiques existents, i en aquest cas veritablement deplorable; amb raó recomanava Careta «*llevar-se* 'l barret o la gorra, millor que *treure's* ---, *llevar-se* la roba i millor encara *despullar-se* més que *treure's* la roba».

Bons escriptors del català central han seguit sempre usant el verb preferible: «la rossa Madalena --- passava les angúnies del primer foc, a les Guillerries; arripida en una rasa --- carregava i apuntava l'arma amb una cura ---: el berdan li feia recular l'espatlla quan disparava; però, amatent a complir les ordres que li donaven, la voluntat de creure li *llevava* la por ---», Coromines (*Silè.* XVII, 217). Segueix molt més viu, però, i vigorós, en tot el País Val. i en prou comarques de la resta del domini: «hi havia allà un gran pi, però el van *lebá*», Vinaròs; «un *Portalet* de Sant Vicent, que hi havia al poble, *el van llevar*», Forcall; «se'n volien *llevar* tota la *cadufada*», Cinctorres (1961): d'allà cap al Sud a cada moment i pertot; i una dita proverbial referma l'aplicació al vestit: «per l'abril - no et *lleves* fil / pel maig - vaig com vaig»,